

Maša za(d)ušnica za Marš

Drage sestre, bratje, tovarišija in vesoljno občestvo Mariborskega radia študent. Molimo!

Dvanajst let je od trenutka, ko je beseda meso postala. Ata Marš je predtem s tovarišijo šest let obdeloval glinene tablice - v spopadu z državnim aparatom je Ideja še močnejše zazarela v njih - da je tistega prešernega 8. februarja 1990 luč sveta ugledal ta radio.

Radio, ki se je že na začetku svoje poti pokazal kot prinašalec luči, razsvetljevalca temnih kotov malomeščanskega napuha, vasezagledanosti, čaščenja svetih podob v obliki avtoritet; od lastnikov preko sorodnikov tistega, katerega ime je neizgovorljivo (in si lasjajo vedenje), do ostalih primerkov sladkega zrenja. Nikoli ni klonil pred samoumevnostjo sistema, ki se je dičil z demokracijo, v svojem bistvu pa enovito zamenjal z ne-umjem. Demokracija kot izgovor za nedejavnost vodilnih in množico mnenj, ki se, predvajoč na papirju in gnjivč v glavah njihovih proizvajalcev, šopirijo v medijskem premežu, je rajnkega hitro preprčila, da je edina zmogljivost demokracije - prost prostor akcije, tj. življenja samega. Svoblikovanje mnenj s težnjo po uresničenju v skupno dobro in nikakor z željo zavrnitve drugega.

"Bojevanje proti" je zgodovina že pokopala, Marš je v tem mestu uzakonil "bojevanje za"; za prosto artikulacijo mnenj, za radio kot živ organizem, za Idejo, za katero se živi in nikoli ni in ne bo poklicna etika ali profesionalno ukvarjanje z Idejo samo, torej nagrajevanje za storitve. Amen!

Rajnik je na koncu klonil pred dvema ostalinama davnih časov. Prva je srednjeveška, diči se z nazivom "mater rednice", že lep čas pa prepričuje, da gre zgolj za "mater redovnico", kjer je toga simbol moči, naziv znamenje, rektorjeva beseda pa zakon. Druga ostalina pa je pravo, ta čudoviti dosežek antike, ki omogoča vladarjem, da s polno legitimnostjo (izpeljano iz legalnosti) odločajo o podložnikih, da si z močjo pridobivajo še več moči in na koncu v zameno za drobtinice slehernikom ponudijo v zlato vkovano misel: pred zakonom smo vsi enaki. Eni bolj, drugi pač manj. Amen!

Rektorju mariborske univerze je uspelo uzakoniti oboje. V državi, kjer mu je pred leti računsko sodišče požugalo zaradi nenamenskega trošenja davkoplačevalskega denarja, le spominimo se, da si je takrat lispal rektorat, je danes isti rektor razsodnik v javno dobro! Uspelo mu je ukiniti Marš z argumentom, ki se je vzpostavil šele z njegovim nastopom na funkciji najvišjega univerze. Prep se je govorilo o dobri volji in pripravljenosti pomagati aktivistom, ki so želeli radio postaviti na pravne temelje.

Taisti rektor, ki na vsakem koraku žrvngoli "dedicated to students", je uknil enega najambicioznejših študentskih projektov v mestu! Še včeraj je pokončni sredinec iskal naslovnik, danes to ni več potrebno. Uknil je Katedro, z namigom, da takšnega medija v demokraciji ne potrebujemo več, ob izgonu MKC-ja iz stavbe današnjega rektorata pa izjavil, da je alternativna kultura stranišna kultura. Danes ni več dvoma, da je njegovo početje eno veliko zaprtje. In v njem obilo gnjivčih mikro kultur. Nekrofilski princip družbe pa je dobil svojo referenčno točko. Tudi stavbo, če hočete. In dokler ga bodo tolerirali tisti, ki jim daje kruh (takšen in drugačen), je vsaka misel o Alma mater mariboriensis odveč. Na Orožnovi se je zgodil kralj. Amen!

Sestre, bratje, tovarišija, občestvo! Ob slovesu od pokojnega nam ni hudo. Razkosali ga bomo in zmleli, da bo njegova pot v raj lažja, jastrebi pa nahranjeni. Zaslužil je. Obenem bo ravno razkosanje omogočilo, da bo Ideja hitreje prešla v novo telo. Marš je mrtev, naj živi Marš!

In nomine Patri et Filii et Spiritus Marši, za MARŠ, naprej! Amen.

Gregor Kosi

Vonj policijskih ovratnikov

Če je policija dopustila napačno informacijo o Petkovi zavrnitvi in eno leto navzlic njeni nekredibilnosti (poligrafsko testiranje oškodovancev) celo verjela vanjo, kako naj sploh zaupamo kakšnim njenim sposobnostim?

HRABRO, OJSTRO, DOSTOJANSTVENO

V kompletu zlizanih šal o policajih je tudi tista, ko za nekim "policajem" prihiti otrok in mu želi izročiti pendrek, ki ga je našel. Uniformirani čuvaj zakona ga odkloni z obrazložitvijo, da že ne more biti njegov, ker je namreč njegov izgubljen. Vendar se časi spreminjajo, saj domnevna mentalna omejenost policajev morebiti ni več zgolj predmet vicev - resničnost jih včasih smiselno nadgrajuje. Marko Pogorevc, zagrizeno neutrudni zasledovalec ovratnikov storilcev in generalni direktor slovenske policije, se je namreč odločil ugotoviti, kdo je zavedel Marjana Erhaticja, pomočnika direktorja uprave kriminalistične policije, z lažno informacijo o tem, da je Petek zavrnil preverjanje resnice z detektorjem laži. Očitek o tem je naslovil že Petek sam z odločnim zanikanjem tega dejstva, hkrati pa še z ostro trditvijo, da "postaja laž način bivanja slovenske policije" in da si njeni akterji "počasi in zanesljivo vežejo zanko okrog vratu" (Delo, 2. 3. 2002).

To, kar opazovalca zbeha v Pogorevcem dejanju, ko želi "odkriti človeka, ki je lažno obvestil Erhaticja" (Večer, 9. 3.), je neki temeljni lapsus v rezoniranju, ki smo ga videli v zgornji logiki šale. Ta je bil v tem, da policaj razume razred stvari, ki so izgubljene, kot nezdružljiv s kakšnim drugim razredom, denimo stvari, ki so najdene. Ali preprosteje: ne razume, da se izgubljene stvari lahko tudi najdejo. V primeru Petka očitno nekdo razmišlja ali nas vsaj poskuša prepričati o naslednji logiki: razred ljudi, ki so sporočili novico o Petkovi zavrnitvi testiranja s poligrafom, ni v stiku z razredom ljudi, ki so to novico sprejeli. Ali preprosteje: tisti, ki je novico sprejel, pomislite, sploh ne ve, kdo mu jo je sporočil! Takšen nevednež je torej Erhatic, zato bo moral tega človeka postskati generalni direktor. Vendar ga niti po dveh tednih še ni našel.

Če izključimo možnost, da je 25. februarja Erhatic tik po pričanju pred parlamentarno komisijo, kjer je postregel s to trditvijo, doživel hudo amnezijo, potem se bomo morali sprijazniti z dejstvom, da je slovenska policija hudo neorganizirana in da operira s podatki, ki jih ne zna dokumentirati ali jim celo določiti vir. Če izključimo še možnost, da jo je doživel tik pred pričanjem, potem je najmanj skrajno neodgovorno od

njeja, da je pred komisijo nastopil s tako delikatno in nepreverjeno informacijo, za katero sploh ne ve, od kod jo je dobil. Erhaticjevo odgovornost bi torej lahko razkril zdravniški izvid, ki bi pokazal na morebitni nastop izgube spomina.

Vnovično pričanje pred parlamentarno komisijo 12. marca je pustilo vprašanje amnezije odprto, zadeve pa zgolj navidezno razrešilo. Erhatic je namreč izjavil, da je prišlo v kolegij v Slovenj Gradcu do "komunikacijskega zapleta" in s tem do "nekorektnih izjav", verjetno z upanjem, da to stvari odplete. Pa jih ne. Namreč, na nepravilnost informacije naj bi bili Erhaticja in Pogorevca menda poskušali opozoriti tik pred pogovorom na seji komisije, a sta bila že nedosegljiva. "Da je informacija napačna, so odkrili prepozno, ko je Erhatic že nastopil pred komisijo," je izjavil Zamernik (Delo, 13. 3.). Zares zapleteno: če je namreč policija prav do trenutka nastopa Erhaticja pred komisijo 25. februarja verjela, da je Petek res odklonil testiranje, potem so poprej Erhaticju posredovali informacijo, za katero so pač verjeli, da je resnična. Kar pomeni, da do komunikacijske "napake", kot se izražajo, ni moglo priti in je ta trditev vnovična laž. Napačna vednost in komunikacijski nesporazum se namreč izključujeta - pri nesporazumu osebi A in B razumeta sporočilo S različno, medtem ko pri prenašanju napačne vednosti osebi A in B razumeta sporočilo S enako, dasiravno to ni resnično. Nadalje: kako je mogoče, da so napačnost informacije policisti nenadoma odkrili šele po letu dni (sic!), prav v tisti uri, ko je pred komisijo pričal Erhatic? V kakšnem smislu je lahko taka informacija sploh predmet nekega dolgotrajnega policijskega odkrivanja? In še: z jasnovidnostjo katerega boga so lahko policisti 25. februarja anticipirali, da bo Erhatic na zaslišanju med vsemi potencialnimi vsebinami pogovora ponovil napačno tezo o Petkovi zavrnitvi detektorja, ki jo je treba (kot edino?) v zadnjem hipu demantirati?

Toda ne glede na njegovo zdravstveno stanje in domnevni komunikacijski spodrsrljaj okoli podatka o Petkovi zav-

rnitvi detektorja je Erhatic dolžan javnosti pojasniti pet dejstev ali okoliščin. Prva je naslednja: čemu je ta njegova informacija časovno čudežno sovpadla z enako, celo dvakrat sporočeno g. Janka Zakeršnika v Delu (23. 2. in 24. 2.)? Druga je tale: zakaj po nastopu pred komisijo ni želel ne potrditi in ne zanikati te informacije, češ da je "irelevantna za preiskavo", nato pa še z argumentom, da želi "varovati interese posameznika in preiskave" (Delo, 26. 2.)? Tretja se navezuje na drugo: kako je po njegovem lahko nekaj, kar je irelevantno za preiskavo, hkrati tudi v interesu preiskave? Četrta je nenavadno dejstvo, da policija ni nikoli poprej zanikala Zakeršnikove napačne informacije, ki se je že pojavljala, in to celo ob dejstvu, da jo je zanikal že Petek sam v Demokraciji? Peto vprašanje je: kdo je torej človek, ki je kriv za nastalo situacijo?

Pogorevčev poziv k iskanju lažnivca v slovenskih policijskih vrstah je najprej zvenel kot implicitno priznanje nastanka laži, toda na koncu se je ta menda izkazala za "pomoto". Skrivala naj bi se v napačnem pripisu besede "poligraf" k zdravniški zavrnitvi hipnoze, pravemu krivicu za nastalo zmešnjavo. Kakopak se ne bi smeli pustiti zmesti, če bomo v naslednjih dneh naleteli na ime domnevnega krivca, tj. nepomembnega policista žrtve (podobno kot nas ne bo smelo prepričati, če bo nekoč napada na Petka obtožen kakšen podkupljeni vaški pijanček). Četudi bi to bil določen napredek: kajti če Pogorevcu v dveh tednih še ni uspelo najti človeka, ki je v policijski zapisnik zapisal besedo "poligraf", kako naj mu sploh zaupamo, da mu bo kdaj uspelo najti ovratnike, ki jim je na sledi? Če je policija dopustila napačno informacijo o Petkovi zavrnitvi in eno leto navzlic njeni nekredibilnosti (poligrafsko testiranje oškodovancev) celo verjela vanjo, kako naj sploh zaupamo kakšnim njenim sposobnostim? Vprašanje amnezije g. Erhaticja, zainteresiranega lova na policaja lažnivca in "komunikacijskega zapleta" ostaja nerazrešeno, razen če benevolentno verjamemo logiki mentalne siromašnosti nekoga. Enake tisti iz šale.

Boris Vezjak

Zofijini ljubimci, človekovo dostojanstvo in krščanstvo

Smisel svetopisemskih trditev dobimo, ko primerjamo, kaj so v tistem času in prostoru mislili ljudje izven kroga, ki ga določa Sveto pismo, ne pa, kaj danes, po več tisoč letih, mislimo mi

Zofijini ljubimci, ki so tokrat dobili tudi konkretna imena in priimke, so odgovorili na moj odgovor na njihovo kritiko, o kateri pravijo, da je bila dobronamerna, pastirskega pisma slovenskih škofov za post 2002. Nikoli nisem prav razumel, zakaj so se spravili na to pastirsko pismo, ki je bilo - kot vsako leto v postnem času - namenjeno vernikom Katoliške cerkve (to je uradni naslov, ne pa RKC). Vsak je povedal svoje, pingponga seveda nimam smisla igrati.

Pač pa so v zadnjem članku Zofijini ljubimci odprli novo temo, ki bi utegnili biti zanimiv predmet dialoga. To je ideja človekovega dostojanstva in iz nje izhajajočih človekovih pravic. Njihovi uvodni takti so sicer zopet polemični in nič kaj "dobronamerni", ampak to me ne moti. Tematika je izredno aktualna. Osebnost namreč mislim in že več let poudarjam, da je ideja človekovega dostojanstva ena izmed zelo redkih splošnih in občesprijetih etičnih idej, saj je

na njej zgrajena ideja demokracije. To je podlaga za širši etični konsenz v sodobni pluralistični družbi. Zato trdim, da kljub teoriji o več resnicah in vrednostnem pluralizmu človekovo dostojanstvo ostaja skupna ideja nam vsem. Vsaj nam zahodnjakom. Sicer si jo različno razlagamo in utemeljujemo, nanjo pa vendarle pristajamo.

PO PUKLU

Pri tem pa Zofijini ljubimci oporekajo ali vsaj dvomijo, da bi krščansko izročilo lahko veljalo za izvir in podlago ideje človekovega dostojanstva oziroma da bi lahko rekli, da ima v pojmovanju tega dostojanstva izjemno mesto. Kot dokaz, da krščanstvo ni največji idejni podpornik dostojanstva človeške osebe, navajajo nekatere svetopisemske zgodbe in trditve, kakor so izvirni greh, vesoljni potop in (navedena) zahteva, naj Abraham daruje svojega sina. Navržena vprašanja so takšna, da bi izčrpno obravnavanje presešlo meje tega članka. Zato samo telegrafsko. Splošno načelo je, da je svetopisemske trditve treba jemati zgodovinsko in primerjalno. Njihov smisel dobimo, ko primerjamo, kaj so v tistem času in prostoru mislili ljudje izven kroga, ki ga določa Sveto pismo, ne pa, kaj danes, po več tisoč letih, mislimo mi. Misel o kolektivni krivdi je v Stari zavezi navzoča do časa preroka Ezekiela, potem je ni več. Ves čas pa je navzoča tudi misel o osebni etični odgovornosti za dejanja. Potop in druge "kazni" postavljajo poudarek na človekovo odgovornost za svoja dejanja in s tem na njegovo dostojanstvo etičnega odgovornega subjekta. Abraham

daritve sina ni izvršil, bila je samo prizkus njegovega zaupanja. Še več, ve se, da je Stara zaveza zelo obsojala in prepovedovala vsako obliko človeških žrtev, ki so jih na Bližnjem vzhodu takrat prakticali, predvsem daritve prvorojencev.

V strokovni literaturi nihče ne zanika velikega judovsko-krščanskega prispevka k zgodovinski postopni krepitvi ideje o človekovem dostojanstvu. To ni edini prispevek, je pa pomemben in odločilen. Poleg njega sta pomembna še grško-rimska filozofska misel in pozneje razsvetljenska filozofija, ki pa je že sama črpala iz prvih dveh. Glavni idejni prispevki judovsko-krščanskega verovanja k nastanku in krepitvi ideje človekovega dostojanstva so: premik od naravne religije (čiščenja naravnih pojavov) k zgodovinski religiji (odločilni pomen človekove svobode), poudarek na etični racionalni odgovornosti (namesto strahu pred tabuji) in odklon od grškega pojma usode, ki prav tako izničuje svobodo in odgovornost. Posebna in odločilnega pomena je svetopisemski misel, da je človek ustvarjen po božji podobi, nato ideja rešitve iz egiptovske sužnosti (Bog hoče svobodne sinove in hčere, ne pa sužnje) in ne nazadnje ideja zaveze med Bogom in človekom, kjer človek postane božji partner. Povsem novo stopnjo pa doseže ideja človekovega dostojanstva v Novi zavezi z učlovečenjem samega Boga (Bog postane človek, ker je biti človek nekaj velikega), končno pa z idejo odrešenja in obljubo vstajenja in večnega življenja. Vsak lahko presodi, kaj te ideje in trditve sugerirajo in dajo misliti, če se sprašujemo o človekovem dostojanstvu in pravicah, ki iz njega izhajajo.

Prof. dr. Anton Stres

POPOTNE ZGOD(B)E

Pot energije

Od 21. do 26. februarja je v Mariboru potekala zimska plesna šola in organizaciji Plesne izbe in JSKD, območne izpostave Maribor. Delavnica energije, ki sva jo vodila skupaj s Sašo Blagojevičem, je privabila številne (nekdanje in aktivne) plesalke iz Slovenije. V sredo, 27. februarja, pa sem se napotil v Ljubljano in osi ogledal Praznovanje Thomasa Vinterberga, Mogensa Rukova in Bo. hr. Hansena v režiji Mateje Kolečnik in izvedbi SNG Drame Ljubljana, Tri sestre A. P. Čehova v režiji Tomija Janežiča in izvedbi Ljubljanske psihoze Sarah Kane v režiji Eduarda Milerja v izvedbi Slovenskega mladinskega gledališča. 2. marca sem si ogledal še Ločitev Janeza Povšeta v režiji Jaše Jamnika in Moje srce je v Zvoniku ostalo Abdulaha Sidrana v režiji Zijaha Sokoloviča in izvedbi Slovenskega ljudskega gledališča iz Celja.

Delavnica energije je nastala na osnovi proučevanja vzhodnjaških tradicionalnih veščin Saše Blagojeviča in njegove teoretično-praktičnega raziskovanja energij, kot se ga lotavam v svojem doktorskem delu. V šestdnevnem sodelovanju smo se z udeleženci trudili razviti občutek za telo in percepcijo energije, kako usmerjati in skoncentrirati energijo, naučiti se energijske meditacije in interakcije energije. Bo spoznanje, da poleg racionalne inteligence posedujemo tudi emocionalno inteligenco, (morda) kmalu dopolnila še tretja, telesna inteligenca? Na torkovi predstavi pa smo izvedli splet vaj, s katerimi so udeležence pokazale, v kolikšni meri so obvladale energijo. Dan pozneje sem se srečal z glavnim urednikom Emilom Hrvatinom in prevzel svoj avtorski primerek. Za novo številko Mase sem pisal o Mednarodni šoli gledališke antropologije, ustanovljene 1980. na pobudo Eugenija Barbe.

Zvečer sem si ogledal predstavo Thomasa Vinterberga, Praznovanje v režiji Mateje Kolečnik na velikem odru SNG Drame Ljubljana. Zaradi provokativne teme je film, ki je bil posnet po načelih Dognje, pred leti izval veliko pozornosti. Ko skrivnost o seksualni zlorabi očeta Helgeja (Ivo Ban), ki se znaša nad sinom (Marko Mandić), prodre na dan sedem rojstnodnevnega kosila v očetovo čast, se družina brani in ignorira resnico. Helgejev priznanje spremeni odnos družine (in žene), ki ga izobči. Helgejeva žena (Milena Zupančič) pa ostaja v zaključni sceni čuvaj skrivnosti. Zakaj ni pomagala svojim otrokom, ko je bilo to potrebno? V predstavi so odlično rešena vprašanja različnih ozračij, upodobitev sanj (buhlo sekvenca Tanje Zgonc) in kadriranje s sceno v sceni, ki se nato nadaljuje. Tri sestre A. P. Čehova v režiji Tomija Janežiča je predstava, ki prikazuje več mesecev trajajoče študijsko delo igralcev Mladinskega gledališča, ki iščejo in raziskujejo resnico v teatru. V svojih predstavah Tomi Janežič, ki je nedavno magistriral na AGRFT, vedno znova odpira nove in nove prostore. Resničnost, posvečenost in trširanje poti k novemu sistemu so karakteristike te predstave. V igralskem ansamblu izstopajo Matej Rezer kot nesojeni znanstvenik Prozorov, Maruša Geymayer Oblak v vlogi njegove žene Natalije, malo po malo vse postavlja v svojo funkcijo, Janja Majzelj kot nesrečno poročena Maša in Uroš Maček kot Kuligin, ki hodi, kot da bi želel biti vse višji, v svojih dejanjih pa kaže prav nasprotno. V Fedirni ljubezni/4.48 Psihoza si je Eduard Miler drznil videti Natašo Matjašec, slovensko različico Hitchcockovih plavalask, kot hipersensualnega Filipota. Skrivnost, zakaj je Hipolit v predstavi vsem tako všeč, je pogojen z njegovim izgledom, ki je nekje na sredini med moškim in ženskim. Eksplicitni prizori oralnega seksa na odru in občasno ženski gibi Hipolita problematizirajo način uprizornive hiperealizma nove evropske dramatičke. V drugem delu Psihoze se je Nataša Matjašec bolje znašla v vlogi žene v fazi psihičnega razpada. Predstavljen je z multiplikacijo njenega lika, ki ga igra ta dve igralki, in s sivino barve brezupa.

Ločitev v režiji Jaše Jamnika je konvencionalna komedija, po nepotrebnem obremenjena z igro v igri. Tina Gorenjak s svojo stilizirano seksualnostjo samo občasno opravičuje lik zakonsko ambivalentne Sonje. Zvone Agrež je sprva nepripravljen, nato se pomakne na mejo rane. Moje srce je v Zvoniku ostalo Abdulaha Sidrana v režiji Zijaha Sokoloviča je predstava o skladatelju Rudu, ki na začetku vojne v Bosni išče svojo izgubljeno inspiracijo. Šele ko ga Srbi brez pravega razloga ubijejo, uresniči svoj sen o simfoniji, ki jo bo navdihnila Drina. Rudo Jožefa Ropoše je neka vrsta sodobnega Jezusa, toda načelna nesmiselnost bosanske vojne v celjski uprizoritvi na sceni ni zažvela.

Nazadnje sem v Hiši otrok in poskusov (pri AGRFT) vodil delavnico za gledališčneke iz Ljubljane, potem pa sem se z avtobusom vrnil v Beograd.

Milan Madarev

Damijan Sovec